

Rıza

Tevbe/109- O halde binasını Allah korkusu ve Allah rızası üzerine kurmuş olan mı hayırlıdır, yoksa binasını yıkılmak üzere olan bir uçurumun kenarına kurup da onunla birlikte cehenneme yuvarlanan mı daha hayırlı? Allah, zalimler güruhunu hidayete erdirmez.

Kasas / 54- İşte onlara, sabretmelerinden ötürü mükafatları iki defa verilecektir. Bunlar kötülüğü iyilikle savarlar, kendilerine verdiğimiz rızaktan da Allah rızası için harcarlar.

Bakara/272- Onları yola getirmek senin boynuna borç değildir, ancak Allah dilediğini yola getirir. Yaptığınız her iyilik sırf kendiniz içindir. Siz yalnızca Allah rızasını gözetmenin dışında infak etmezsiniz. İyilik cinsinden ne infak ederseniz o size aynen ödenir. Size hiçbir şekilde haksızlık yapılmaz.

HADİS.....

* Sa'd İbnu Ebî Vakkâs radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ademoğlunun saadet (sebepleri)nden biri de Allah Teâlâ'nın hükmettiğine rıza göstermesidir. Şekâvet (sebepleri)nden biri de Allah Teâlâ'ya istihareyi terketmesidir. Keza şekâvet (sebepleri) nden bir diğeri de Allah'ın hükmettiğine razı olmamasıdır."

* Abdullah İbnu Amr İbni'l-Âs (radiyallahu anh) anlatıyor: "Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle buyurdu: "Allah'ın rızası babanın rızasından geçer. Allah'ın memnuniyetsizliği de babanın memnuniyetsizliğinden geçer." Tirmizi bu hadisi hem Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'in sözü (merfu) olarak, hem de sahâbî sözü (mevkuf) olarak rivayet eder. Ayrıca mevkuf olarak rivayet eden tarîkin sahih olduğunu söyler.

* İbnu Müseyyeb anlatıyor: "Süheyb (radiyallahu anh) muhacir olarak Mekke'den yola çıktı. Kureyş'ten bazıları onu takibe başladılar. Bunun üzerine o da devesinden inerek sadağında ne kadar ok varsa hepsini çıkardı. Takipçilere: "Allah'a kasem olsun oklarımın hepsini atıncaya kadar bana yetişemezsiniz. Sonra elimde durdukça kılıcımı kullanacağım. Eğer dilerseniz, size Mekke'de toprağa gömdüğüm malın yerini söyleyeyim, mukabilinde siz de beni serbest bırakın, yoluma devam edeyim" dedi. Takipçiler teklifini kabul ettiler. (O da sağ salım yoluna devam etti). Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'in yanına varınca şu ayet nazil oldu: "İnsanlardan öyle kimse de vardır ki, Allah'ın rızasını isteyerek nefsinin satın alır..." (Bakara, 207). Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm): "Ebu Yahya'nın alış-verişi kârlı oldu" der ve ayeti tilavet buyurur", (Rezin'in ilavesidir. Bağâvi ve İbnu Kesir tefsirlerinde senedsiz olarak kaydediler).

PIRLANTA SERİSİ...

Rıza; insan kalbinin, başa gelen hadiselerle sarsılmaması ve kaderin tecellileri karşısında huzur duyması.. ve diğer bir yaklaşımla başkalarının üzülp müteessir oldukları, şaşırıp dehşete düştükleri olaylar karşısında gönül mekanizmasının sükûn ve itmi'nân içinde olmasıdır. Bu konuda diğer bir enfes yorum da şöyledir: Rıza, Allah'ın kaza, takdir ve muâmelelerinin, nefislerimize bakan yanlarıyla, acılık, sertlik ve anlaşılmazlıklarına katlanıp herşeyi gönül hoşnutluğuyla karşılamak demektir.

Rıza yolu, başlangıç itibariyle irâdî olsa da sevdiklerine Hakk'ın bir mevhibesi olması itibariyle irade ve ihtiyar üstü ilâhî bir armağandır. Bu bakımdan da o, Kur'ân ve sünnette sabır gibi emredilmemiş, bir ma'nâda sadece tavsiye olarak hatırlanmıştır. Vakia "Belalara karşı sabretmeyen, kazaya rıza göstermeyen kendisine başka Rabb arasın" meâlinde bir hadis var ise de bu söz, hadis kriterleri açısından hüsn-ü kabul görmemiştir.

Ehlullahtan bir kesim, rızayı, tevekkül ve teslimin nihayetinde bir makam olarak görmüş.. bazıları da, sâlikin diğer halleri gibi, kesbî olmayıp zaman zaman zuhur eden, zaman zaman da kaybolan bir vârid olarak kabul etmişlerdir. İmam Kuşeyrî'nin de içinde bulunduğu diğer bir kısım kimseler ise onu, başlangıç itibariyle irâdî ve kulun kesbine bağlı olduğunu, nihayeti itibariyle de bir tecelli ve halden ibaret bulunduğunu söylemişlerdir.

Efendimiz'den şerefsudûr olan: " -Allah'ı Rabb, İslâm'ı din, Hz. Muhammed (sav)'i de nebî kabul edip razı olan îmânın zevk-i ma'nevîsini tatmış olur" hadisi mebd'e' itibariyle rızanın irâdî ve

kulun kesbine bağlı bulunduğuna, nihayetinin de meşiet-i hâssaya ait bir mevhibe olduğuna işaret buyurmaktadır.

Cenâb-ı Hakk'ın ulûhiyetine rıza, O'nu sevmek, O'na karşı saygılı olmak, O'na yönelmek ve beklediklerini de yalnız O'ndan beklemek.. rubûbiyetine rıza, hakkımızdaki takdir ve tedbirlerini gönül rahatlığıyla karşılamak, başlangıcı acı görülen hadiselerde, şokun atlatılacağı âna kadar sükûtu ihtiyar edip acele karar vermemek.. ve kulları hakkındaki tasarruflarında O'na inanıp O'na güvenmek, dolayısıyla da O'nun yaptığı herşeyden hoşnut olmak şeklinde.. nebînin elçiliğine rıza ise, bilâ kayd u şart O'na teslim olup, O'nun hedy u hidâyetini kendi hevâ ve hevesinin önünde tutmak, akıl, mantık ve muhâkemesini O'nun emrine vermek ve kendi zekâsını, O'nun ilâhî vahyi kucaklayan engin fetânetinin aynası haline getirerek, gölgeye değil asla yönelmek mâhiyetinde.. İslâm'dan razı olmak ise, " Her kim İslâm'ı bırakıp da başka dîn ararsa, o asla kabul olunmaz" (Âl-i İmrân, 3/85) esasından hareketle, dînin, ferdî, ailevî, içtimâî, idârî hayata hayat yapılması şeklinde özetlenebilir.

Daha önce de ifade edildiği gibi, rıza, hakikati itibariyle ilâhî bir armağan, sebepleri itibariyle de insan iradesiyle alâkalı bir mazhariyettir. İnsan ancak, îmânının derinliği, amelinin ciddiyeti ve ihsan şuurunun enginliğiyle, tevekkül, teslim, tefvîz fasıllarından geçerek rıza ufkuna ulaşabilir. Rıza, böylesine tahsili güç ve insan iradesiyle elde edilmesi zor olduğundan Cenâb-ı Hakk onu doğrudan doğruya emretmemiş; sadece tavsiyede bulunmuş ve o mertebeye erenleri de tebçillerle, takdirlerle pâyelendirmişti.

Esbap açısından, rıza mertebesine ulaşma adına; Rabbiyle muâmelelerinde ciddi olmak; talepsiz gelen nimetleri, "tahdis-i nimet" ve şükre vesile olmaları mülâhazasıyla kabullenmek; her türlü mahrumiyeti rıza ve iç rahatlığıyla aşmak; vahşetlerin, yalnızlıkların, kabzaların pençesinde kıvrınırken bile, derin bir iç inşirâhıyla bütün sorumluluklarını yerine getirmek; Hakk'ın emir ve yasaklarını "şeb-i arûs" davetiyesi gibi kabul etmek misillü bir kısım esaslar söz konusu olsa da, mebd'e' itibariyle onun en önemli rûknü duygu, düşünce ve davranışlarıyla ferdin, Allah'a yönelip O'nu duyması, O'nunla doyması, O'nunla oturup-kalkması ve gönlünde her gün lâhûtiliğe ait yeni yeni kurgular geliştirmesidir.

Rıza hem dünyada hem de âhirette çok önemli bir huzur kaynağıdır; ama bu, rızaya ermiş olanların bütün ızdırıp ve sıkıntılardan kurtulmuş olmaları ma'nâsına da gelmez. Aksine rıza yollarında dış yüzleri itibariyle dünya kadar sevimsiz ve ürperten şeyler vardır. Ne var ki, rıza kahramanları, o yolda karşılaştıkları zahmetleri aynı rahmet kabul eder.. içtikleri zehirleri tiryâka çevirir.. maruz kaldıkları meşakkatleri de Sevgiliyle alış-veriş ve muâşaka sayarlar.

Aslında, rıza yolu ağır ve sıkıntılı olduğu kadar emin ve kestirmediir de. Bu yol, bazen bir hamlede, bir nefhada Hakk yolcusunu, insânî kemâlâtın tâ zirvelerine ulaştırabilir. Bu, bütün aktivitesiyle mü'min, cepheden cepheye koşarken veya kâinâtı bir kitap gibi süzerken, süzüp her yerde Hakk'ı soluklarken böyle olduğu gibi, imkânsızlıklar ağında, kolu-kanadı kırık inlediği ve niyetleriyle mefkûresinin semâlarında dolaşmaya çalıştığı, hatta evinde, kanepesinin üstünde oturup idealleriyle oynadığı zamanlarda da böyledir.

Hz. Zeynelâbidîn'e göre rıza; Hakk erinin, Allah'ın irade ve ihtiyarına muhalif bütün arayışlara karşı kapanıp herhangi bir yabancı dilek ve temennide bulunmamasıdır. Ebû Osman'a göre; Cenâb-ı Hakk'ın bütün celâlî ve cemâlî tecelli ve takdirlerini hoşnutlukla karşılayıp, celâlin aynı cemâl ve cemâlin de aynı rahmet olarak kabul edilmesini ister ki Allah Rasûlü'nün " - Olacak olduktan sonra senin rızanı isterim" nurlu beyânı da buna işaret etse gerek. Evet, Allah'ın hükmü henüz yerine gelmeden O'na karşı rıza, rızaya azimdir; gerçek rıza ise, başa gelen şeylerin şoku yaşanırken dişini sıkıp ona katlanmaktır.

Bu arada, yukardaki mütalâalardan herhangi birine ircâ edeceğimiz ve rızanın ayrı birer buudu sayılan şu küçük mülâhazaların tesbitinde de yarar var. İşte onlardan birkaçı:

- 1- Rıza, ulûhiyet ve rubûbiyet kaynaklı hiçbir karara karşı rahatsızlık duymamak..
- 2- Allah'tan gelen herşeyi sevinçle karşılamak..
- 3- Kader rüzgarları ne yandan eserse essin gönül rahatlığıyla göğüslemek..

4- En sarsıcı ve çığırşûz hadiseler karşısında bile kalp balansının ayarını korumak..

5- Allah'ın "levh-i mahfûz-ı hakikat" taki takdirlerini düşünerek başa gelenler karşısında yok yere vurunup dövünmemek..

KALB İKİ SEVGİYE DARDIR

İlim yuvalarında eskiden öylesine bir ihlas vardı ki.. insanlar sırf Allah rızası için gelir, bir şeyler öğrenirler, ders okurlar; makam, paye, mansıp, diploma, kariyer nedir bilmezlerdi. Onlara "diploma" deseniz; "Ötede Allah diploma mı soracakmış?" derlerdi. Sonraki dönemlerde ihlas öldü. İnsanlar diploma ve dünyalık uğruna okumaya-çalışmaya başladılar. Diplomayı küçümsediğim, onun önemini inkar ettiğim düşünülmesin. Benim söylediğim, Allah rızasının önüne başka şeylerin geçtiği hakikatıdır. Yoksa diploma da, kariyer de, meslekî başarılar da hep Allah rızasını kazanmak uğruna kullanılmalıdır. Her işin başı Allah rızasıdır, onun dışındaki her şey tali ve ona tabi olmalıdır.

RIZAYA RAM OLMAK

Duâlarda Cenab-ı Hakk'tan hizmet aşkı ve şevki istenebilir. Bununla birlikte, ben duâlarımda, "Senin sevdiğin ve razı olduğun" diyorum. Siz de, encamını bilmediğiniz, arkasında hayır mı var, şer mi var kestiremediğiniz isteklerde bulunmamalısınız. Evet, insan kendi arzu ve isteklerinden uzaklaşın Rabbinin arzu ve istekleri içinde eriyip gitmesi çok önemlidir ve işte bence manevî terakki budur.

"Allahümme vefiknâ ilâ mâ tühıbbu ve terdâ - Allahım bizi kendi istediğimiz değil, Senin hakkımızda razı olacağın, rıza ve hoşnutluğunu kazandıracak işlere muvaffak eyle." duası çok sevdiğim bir duadır. "İlâ mâ tühıbbu ve terdâ" deyip O'nun rıza ve hoşnutluğunu, kendi nefislerimizin değil de O'nun muradını talep etme, kendimize rağmen yapılmış bir duadır.

RİSALE...

İ'lem Eyyühel-Aziz! Ey nefis! Eğer takva ve amel-i sâlih ile Hâlıkını razı etti isen, halkın rızasını tahsile lüzum yoktur; o kâfidir. Eğer halk da Allah'ın hesabına rıza ve muhabbet gösterirlerse, iyidir. Şâyet onlarınki dünya hesabına olursa kıymeti yoktur. Çünkü onlar da senin gibi âciz kullardır. Maahâza ikinci sıkı takib etmekle şirk-i hafı olduğu gibi, tahsili de mümkün değildir. Evet bir maslahat için sultana müracaat eden adam, sultanı irza etmiş ise, o iş görülür. Etmemiş ise halkın iltimasıyla çok zahmet olur. Maamafih yine sultanın izni lâzımdır. İzni de rızasına mütevakkıftır.

BAKİ ÖMÜR İÇİN

Ey insanlar! Fâni, kısa, faidesiz ömrünüzü; bâki, uzun, faydeli, meyvedar yapmak ister misiniz? Madem istemek insanîyetin iktizasıdır, Bâki-i Hakikî'nin yoluna sarfediniz. Çünkü Bâki'ye müteveccih olan şey, bekanın cilvesine mazhar olur. Madem her insan gâyet şiddetli bir surette uzun bir ömür ister, bekaya âşıktır ve madem bu fâni ömrü, bâki ömre tebdil eden bir çare var ve manen çok uzun bir ömür hükmüne geçirmek mümkündür. Elbette insanîyeti sukut etmemiş bir insan, o çareyi arayacak ve o imkânı bilfiile çevirmeye çalışacak ve tevfiğ-i hareket edecek. İşte o çare budur: Allah için işleyiniz, Allah için görüşünüz, Allah için çalışınız. "Lillah, Livechillah, Lieclillah" rızası dairesinde hareket ediniz. O vakit sizin ömrünüzün dakikaları, seneler hükmüne geçer.

AMELİNİZDE RIZA-YI İLAHİ OLMALI

Amelinizde Rızâ-yı İlahî olmalı. Eğer O râzi olsa, bütün dünya küsse ehemmiyeti yok. Eğer o kabul etse, bütün halk reddetse te'siri yok. O razı olduktan ve kabul ettikten sonra, isterse ve hikmeti iktiza ederse, sizler istemek talebinde olmadığınız halde, halklara da kabûl ettirir, onları da razı eder. Onun için, bu hizmette doğrudan doğruya yalnız Cenab-ı Hakk'ın rızasını esas maksad yapmak gerektir.

NÜKTELER...

GERÇEK DOST

Ebû Bekir Şiblî, hâdiselere hikmetle bakan bir ibret ehliydi de. Vermek istediği bir fikri, bazan hikmetli bir vak'ayla nazarlara takdim eder; düşünmeyi te'mine gayret gösterirdi. Bir gün dostlarına sordu: "Beni ciddi olarak seviyor musunuz?" Hep birlikte cevap verdiler: "Efendimiz, bunu sormak bile bize ağır geliyor. Şüpheniz mi var sarsılmayan sevgimizden?"

Bu defa eline geçirdiği odun parçalarını dostlarına doğru fırlatan Şiblî, dostlarının "bu adam aklını oynattı galiba" diyerek birer ikişer uzaklaştıklarını gördü. Tekrar sordu: "Ey benim sarsılmayan dostlarım, nereye gidiyorsunuz böyle birer, ikişer?" Dediler ki: "Nereye olacak, evlerimize!" "Hani beni seviyordunuz. neye terk ediyorsunuz?" "Efendimiz, siz bize fırlattığınız odunlarla başımızı, gözümüzü yaralayıp bize sıkıntı verdiniz. Bu durumda artık yanınızda duracak hâlimiz kalmadı."

Şiblî mütebessim, "Geliniz, geliniz. ey benim sahte dostlarım." dedi ve ilâve etti: "Dostluğun şanı odur ki, dostundan zarar da gelse sineye çekecek acı da gelse rıza gösterip terketmeyecek. Siz benim hakiki dostum olsaydınız. bende rahatsız edici bir tavır görülünce sabreder, ıslahıma çalışırdınız, terketmeyi tercih etmezdimiz..."

Böylece bir imtihanı kaybeden dostları, yine çevresini aldılar. Vaaz ve nasihatlarından istifadeye başladılar. Dostluğun şartını da böyle fiili bir örnekle, unutulmayacak şekilde öğrendiler.

NİMETTE DE, FELAKETTE DE AYNI HALDE OLMAK

Rabia-i Adeviyye şöyle demiştir:

-Kul, ancak, nimete de, felakette de aynı halini muhafaza ettiği zaman, rıza makamına ermiş olur.

ZULMÜN İÇİNDE ADALET TECELLİSİ

Bir gün Musa Peygamber dış görünüşünde adaletsizlik ve zulüm görünen gizemli olayların, iç yüzündeki adaleti görmek ister, bunun için, Allah'a yalvarır. Hikmetler sahibi Allah bu duayı kabul eder. O'na dört yol kavşağında bulunan bir çeşmenin karşısında saklanarak, cereyan edecek olayları dikkatle izlemesini emreder. Hazret-i Musa, kendine bildirilen çeşmenin karşısındaki ağaçlığın içine oturur, yollardan gelip geçen yolculara dikkatle bakmaya başlar.

Bir süre sonra tozu dumana katan bir atlı gelir. Çeşmenin başında bir müddet dinlenir. Daha sonra atına binerek yoluna devam eder. Ancak atlı, istirahat sırasında içi altın dolu kemerini çözüp ağacın altına bırakmıştır. Çeşme başından ayrılırken, geri kuşanmayı unuttur. Para çeşmenin başında kalır. Atlının arkasından gelen bir delikanlı ise çeşmeden suyunu içip yoluna devam edeceği sırada, içi altın dolu kemeri görür. Heyecanla kemeri kapıldığı gibi o da başka bir yola doğru gider.

Çok geçmeden iki gözü de âmâ olan bir ihtiyar çeşme başına gelir. Soğuk sudan bir yudum içip şöyle bir nefes alırken, parayı unutan atlı pürtelâş geri döner. Kemerini çözdüğü yerleri araştırdıktan sonra, ihtiyara:

- Burada unuttuğum para kemerimi sen aldın. Ya paramı verirsiri; yahut da boynunu vururum, der.

İhtiyar:- Evlâdım! Ben iki gözü de görmeyen bir adamım. Senin parayı almadım, derse de atlı onu dinlemez. Parasını sakladığı iddiasıyla ihtiyarı bir kılıç darbesiyle oracıkta hemen öldürür. Sonra da atına binerek oradan uzaklaşır.

Bu manzarayı seyreden Musa Peygamber:

- Yâ Rabbi! Bu olayların içinde ben adalet göremedim. Bu adamın parasını daha evvel gelen bir çocuk aldı, fakat para sahibi, iki gözü de görmeyen bir zavallıyı öldürdü, der.

Mutlak hikmet ve adalet sahibi olan Allah şöyle cevap verir bu soruya:- İnsanlar böyledir zaten yâ Musa! Olayların dışına bakarlar, zulüm var sanırlar. İç yüzünü bilemezler.

- Bu olayların iç yüzü nedir yâ Rabbi!

- Parasını çeşme başında unutan adam, vaktiyle yanında çalıştırdığı bir fakire hakkını vermemişti. Parayı bulan delikanlı o fakirin oğludur. Çeşmenin başındaki parayı buldu ve alıp götürdü. Aldığı para vaktiyle babasının çalışıp da alamadığı ücretin ta kendisiydi. Bu sebeple çocuk, babasından kendisine miras olarak intikal eden hakkını almış oldu.

Ölen âmâ ihtiyara gelince, o da vaktiyle zâlim biriydi. Astığı astık, kestiği kestikti. Hattâ gözleri kör olmadan önce en son olarak da, parayı unutan adamın babasını öldürmüştü. Bu güne kadar yaptığı zulümler hep yanına kâr kalmıştı. Şimdi vaktiyle öldürdüğü adamın oğlu gelip, parasını aldı zannıyla babasının katilini öldürdü. Bu suretle (zahirde adaletsizlik gibi görünmesine rağmen) gerçekte adalet yerini buldu.

Yâ Musa, söyle! İnsanlar sebebini bilmedikleri şeylere itiraz etmesinler. Mutlaka bir sırrı var deyip, rıza göstereyinler